

DEBATT

Mat og miljø Landbruksmeldingen

«Forbruket av kjøtt og animalske produkter gjør at den jevne nordmann legger beslag på halvannen gang mer jordbruksareal enn det som er tilgjengelig per person i verden,» skriver Martin Eggen i Framtiden i våre hender.

FOTO: KRISTIAN JACOBSEN

Stortingsmeldingen om landbruks- og matpolitikken legger opp til en intensivering av jordbruket. Regjeringens kurs er skadelig for miljøet, nasjonen og landbruket selv.

Landbruket blir mindre bærekraftig

HVERT TREDJE GÅRDSBRUK i Norge ble lagt ned mellom 1999 og 2010. Fra slutten av 1970-tallet er tre av fire gårder gått inn i de lokale historiebøkene. Gårdene som er igjen blir stadig større, driver mer industrielt med større maskinell energibruk og økt import av kraftfôr. Regjeringen viser ingen tegn til endring i landbrukspolitikken. Regjeringens stortingsmelding om landbruks- og matpolitikken, som ble lagt fram 2. desember, fastslår på side 96: «Grovfôrproduksjonen intensiveres og husdyrproduksjonen intensiveres med økt bruk av kraftfôr, noe som innebærer at husdyrproduksjonen kan økes på dagens arealgrunnlag».

I DAG BRUKES 80 prosent av norsk jordbruksareal til produksjon av dyrefôr (gressmark), og 9 av 10 subsidiekroner går til kjøttproduksjon og animalske produkter. Det totale jordbruksarealet i Norge er stabilt, men i perioden 2000–2010 har 540.000 dekar (mål) fulldyrka jord gått ut av produksjon og/eller blitt omdefinert (nedgang på 6 prosent). Rundt 300.000 dekar av kornarealet har blitt redusert (nedgang på 8 prosent).

Grunnen til at det totale jordbruksarealet ikke reduseres tilsvarende, er blant annet at noe av arealet brukes som innmarksbeite. I et ressursutnyttelsesperspektiv er dette betenkelig. Norge, som sine relativt store utmarksområder, bør legge alt til rette for en god utnyttelse av naturen. Matproduksjonen i Norge baserer seg stadig på mer miljøskadelig kraftfôr og stadig mindre på utmarksbeite og vedlikehold av et variert kulturlandskap, der hele landets lokale ressurser tas i bruk. Alt legges til rette for effek-

Martin Eggen
Framtiden i våre hender, Jæren

Et landbruk der matproduksjonen ikke tar hensyn til klimaproblemene og naturmangfold, er ikke bærekraftig og dermed ikke fremtidsrettet.

tiv drift og kunstig billig mat produsert på Jæren, rundt Oslofjorden og i sentrale strøk av Trøndelag.

Men denne ensidige og skadelige satsingen innenlands er ikke nok for landbruksmyndighetene. Husdyrproduksjonen må suppleres med importert kraftfôr. Produksjonen av gris og kylling står for en betydelig del av bruk av importert kraftfôr, disse spiser utelukkende kraftfôr. 40 prosent av fôret som benyttes i norsk kjøttproduksjon er importert soya fra Brasil. Soyadyrking er hovedårsaken til nedhogging av regnskogen i Amazonas.

NORSK LANDBRUKS BIDRAG til klimaproblemer og tap av naturmangfold vokser derfor da regjeringen legger opp til økt matproduksjon med vekt på kjøtt og animalske produkter, til og med uten lokal ressursutnyttelse:

- Produksjon av kjøtt og animalske produkter står alene for nesten 20 prosent av verdens klimagassutslipp.
- Kjøtt og animalske produkter fører til 15 ganger så høye klimagassutslipp som vegetabiliske matvarer. De største klimagassutslippene fra jordbruket er knyttet til husdyr, i form av metangass fra fordøyelsen og omdanning av gjødselen, bruk av kunstgjødsel, dannelse av lystgass fra nitrogen som ikke tas raskt opp i plantene, og drivstoff til maskiner og transport.
- Den nesten ensidige satsingen på produksjon av dyrefôr har ført til at det meste av mangfoldet av ulike sorter kulturarter er tapt de siste 100 årene i følge en ny rapport fra Fridtjof Nansens

institutt. Plantemangfoldet er den viktigste enkeltstående miljøfaktoren for landbruket i dag, nettopp fordi den avgjør om det vil være mulig å tilpasse matproduksjonen til endrede miljøforhold. Men plantemangfoldet forsvinner i en rivende fart, og dermed står matsikkerheten i fare.

- Produksjon av kjøtt krever 10 ganger så mye areal som gjennomsnittlig vegetabilisk føde uten bruk av utmarksbeite. Arealnevende kjøttproduksjon fører til nedbygging av naturområder som våtmark og skog, noe som også er en trussel mot naturverdier på Jæren. Forbruket av kjøtt og animalske produkter gjør at den jevne nordmann legger beslag på halvannen gang mer jordbruksareal enn det som er tilgjengelig per person i verden.
- Dagens effektive produksjonsform stimulerer ikke til rikt og stort naturmangfold i kulturlandskapet. Nedgang i bestanden av insekter og en rekke fuglearter knyttet til ulike kulturlandskap er veldokumentert og enda en mørk side av landbruket som synes å forsterke seg. Mer økologisk produksjon, varierte landskap og skjøtsel av gjengrodde områder vil bøte på dette.

NORSK LANDBRUKSPOLITIKK har tradisjonelt blitt legitimert, både fra politisk hold og av næringen selv, ved argumentasjon om at verden trenger mer mat. Vi mener dette ikke stemmer.

I dag produseres det nok mat til alle mennesker på jorda. Det er den

skjeve tilgangen til mat som gjør at deler av befolkningen ikke har tilstrekkelig næring, og mange lever i sult.

En stor utfordring er at 40–50 prosent av maten som produseres kastes og blir aldri spist. Dette skyldes blant annet overproduksjon av billig, subsidiert mat i rike land.

Framtiden i våre hender mener det må legges til rette for en kraftig nedgang i kjøttforbruket. Pris er en viktig faktor her. Mens kjøpekraften i Norge har økt betydelig, har prisene på kjøtt falt dramatisk, nettopp på grunn av den landbrukspolitikken som er beskrevet over. En kotelett koster i dag under en sjettedel av prisen på 1980-tallet, og vi spiser dobbelt så mye per person som for 40 år siden. Landbrukspolitikken styrer matvareprisene og dermed etterspørselen. I 1986 var gjennomsnittlig standardpris for koteletter 91 kroner per kilo, ifølge Statens Institutt for forbruksforskning. I dagens pengeverdi tilsvarer det mer enn 175 kr/kg. Nå er kiloprisen gjerne kroner 29,90.

ET LANDBRUK der matproduksjonen ikke tar hensyn til klimaproblemene og naturmangfold, er ikke bærekraftig og dermed ikke fremtidsrettet.

I Norge trenger vi en debatt om hvordan vi kan drive et landbruk som reflekterer andre verdier enn stadig billigere mat. Kulturlandskap, spørsmål rundt matkvalitet og kjemikaliebruk, mat og identitet, hensyn til naturmangfold og klima, selvforsyningsikkerhet, sysselsetting og distriktspolitikk bør sammen med klok ressursutnyttelse være sentrale spørsmål i en slik meningsutveksling.